

СТАНОВИЩЕ

от проф. Мишел Салватор Израел, дм,
отдел „Физични фактори“ при
Дирекция „Аналитични и лабораторни дейности“, НЦОЗА

ОТНОСНО: *дисертационен труд на асистент д-р Ирина Димитрова Димитрова-Тонева, докторант на самостоятелна подготовка на тема „Професионална експозиция на кръв и биологични течности при здравни работници в болничната помощ и състояние на пред- и постекспозиционната профилактика“*

Настоящото становище е изготвено въз основа на заповед № РД-454/21.09.2022 г. на директора на НЦОЗА, с която се определя състава на научното жури за провеждане защита на дисертационен труд на асистент д-р Ирина Димитрова Димитрова-Тонева, докторант на самостоятелна подготовка за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 7.1. „Медицина“, по научната специалност „Хигиена“.

Представената дисертационна работа от асистент д-р Ирина Димитрова Димитрова-Тонева на тема: *„Професионална експозиция на кръв и биологични течности при здравни работници в болничната помощ и състояние на пред- и постекспозиционната профилактика“*, с научен ръководител доц. Катя Вангелова, дб, съдържа 176 страници с раздели „Въведение“, „Литературен обзор“, „Цел и задачи“, „Контингент и методи“, „Резултати“, „Обсъждане“, „Приложения“, „Приноси“, „Препоръки“ и „Литература“, следвани от задължителните части, изясняващи списъка на публикациите и участието в научни прояви. Литературният обзор е богат и е съставен върху анализ на 300 източника, които са пряко свързани с темата на дисертацията и доказват необходимостта и актуалността на поставените цели и задачи в дисертацията.

Дисертационният труд е изключително актуален, тъй като се отнася до медицинския персонал – лекари, медицински сестри, лаборанти, акушерки, санитарни, които имат пряко отношение към кръвни изследвания и обработка на биологичен материал.

Целта на дисертационната работа е *„да се извърши оценка на честотата на професионалната експозиция на кръв и биологични течности при здравни работници в болничната помощ на гр. София, да се характеризира пре- и постекспозиционната профилактика при работещите, перцепцията им на риска от заразяване с кръвни патогени, както и да се направи оценка на практическото прилагане на Директива 2010/32/ЕС, транспонирана у нас с Наредба № 3 на МЗ /2013 г.“*

В проучването е обхванат контингент от 2744 здравни работници от 19 болници в гр. София. Здравните работници са предимно жени (87,3%) със средна възраст 48,08 ± 11,9 г., както следва: 763 лекари, 1427 сестри, 208 лаборанти, 176 акушерки, 77 рехабилитатори, 93 санитарни. В това отношение дисертационната работа е основа за сериозен анализ на състоянието на условията на труд и безопасността на труда при здравните работници от същите професии и подобни звена в цялата страна, тъй като обхваща 19 болници с разнообразна диагностична и терапевтична дейност.

Поставените задачи са свързани със събиране на информация за контакта на здравните работници с кръв и биологични течности, за условията на работа и прилаганите профилактични мерки при работа, за възприятието на риска при здравните

работници и реалното състояние на този риск, прилагането на европейското и националното законодателство в това направление, както и изготвянето на препоръки за безопасна работа с кръв и биологични течности.

Докторантката е адаптирала и стандартизирала въпросник-анкета за самооценка на експозиция на кръв „Експозиция на болничен персонал на кръв и кръвно преносими инфекции“, който се използва в проучвания по света, вкл. и в Югоизточния европейски регион. Той включва 18 въпроса за наличие на инцидент с експозиция на кръв/телесна течност за трудовия стаж и предходната година, броя, вида, обстоятелствата и причините за инцидентите, степента на докладването им и причините те да не се докладват. В нея са включени въпроси за заболявания след инциденти, възприятието на риска от страна на персонала, състоянието на ваксинациите срещу заболявания, пренасяни чрез подобни инциденти.

Използвани са и анкетни методи за оценка на организацията на труда, за състоянието на стрес при работниците (германски и датски въпросници), включително и за качеството на съня (Каролински институт по трудова медицина).

Използваните статистически методи са съвременни и резултатите от анкетите са разгледани от много различни страни чрез SSPS и ANOVA статистически пакети, чрез прилагане на методи за сравнение, регресионен, корелационен анализ, отношение на шансовете.

Резултатите от изследванията на докторантката показват високо ниво на инцидентите с наранявания с остри предмети, неравномерното им разпределение в групите медицински работници (по професия, дейности, специалности, отделения).

Анализирани са случаите на наранявания с игли, при контакт с кожата, както и при почистване и изхвърляне на биологични отпадъци.

Важен проблем се открива при докладването на инцидентите – там анализът показва ниска степен на информираност, което е анализирано дълбоко в работата.

Неадекватното възприятие на риска също е от значение за големия травматизъм сред работещите, а заболяванията до голяма степен се дължат на ниската степен на ваксиниране.

Докторантката намира ниско ниво на пред-експозиционната, също и на пост-експозиционната профилактика на хепатит В.

Не на последно място са пропуските при прилагането на националното и европейското законодателство в тази насока.

Недобрата организация на труд, психо-социалните фактори, недооценяването на риска, ниското ниво на ваксиниране и други подобни фактори, влияят на крайния ефект – голям брой заболявания, свързани с контакт с кръв и биологични течности – основно хепатит В, С.

Основните приноси, които описва докторантката, са реални, важни за практиката и приложими чрез препоръките, които се основават на анализа на резултатите.

Дисертацията включва графики, които ясно показват тенденциите, които се анализират и от които произтичат изводите.

Дисертационната работа е написана на добър български език, с прилагането на правилната медицинска терминология (включваща тази на трудовата медицина). В това отношение бих отпразил забележка към автора да използва повече българските термини, като пример - възприятие, вместо „перцепция“; анкетиращи, вместо „респонденти“, и други подобни.

Научните приноси са свързани основно с връзката между установените заболявания при работещите в медицината с кръв и биологични течности и

незадоволителното докладване на инциденти, неадекватното възприятие на риска, пропуските при превенцията и контрола на кръвните експозиции съгласно законодателството, както и недобрата организация на труда на тези работници.

Познавам д-р Ирина Димитрова-Тонева като сериозен, подготвен и компетентен медик – трудов хигиенист, трудолюбив, интелигентен, спокоен и колега, който добре се включва в колектив.

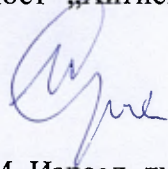
В заключение, Ирина Димитрова Димитрова-Тонева е представила дисертационен труд, който е актуален, извършен съгласно изискванията за едно сериозно епидемиологично научно изследване на риска на персонал, който е застрашен по отношение на редица тежки заболявания, свързани с дейности в контакт с кръвни проби и телесни течности, като хепатит В и С, HIV и други. Тя е установила, че не се прилагат достатъчно стриктно националното и европейското законодателство в това отношение, медицинският персонал работи при условия, които са високо рискови от инциденти, поради недобрата организация на труда, мерките за защита (вкл. ваксинации), неадекватната комуникация на риска, лошите психо-социални фактори.

Ирина Димитрова-Тонева представя 8 публикации в областта на дисертацията, участва активно и в научни форуми, където е представяла постигнатите резултати самостоятелно и съвместно с научния си ръководител, които са напълно достатъчно.

Поради казаното по-горе **ще гласувам убедено положително за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“** на асистент д-р Ирина Димитрова Димитрова-Тонева, докторант на самостоятелна подготовка, по професионално направление 7.1. „Медицина“, по научната специалност „Хигиена“. Приканвам и другите членове на НЖ също да гласуват положително.

гр. София
25.10.2022 г.

Подпис: .....

(проф. М. Израел, дм)